

MAGYAR PAEDAGOGIAI TÁRSASÁG.

I. Társaságunk 1941. április 19-iki felolvasó ülésén *Prohászka Lajos* elnök elnökölt. Az ülés tárgya volt: *Vit. Frahnóy József* r. t.: *Az érdeklődés jelentősége a nevelő-oktatásban* (Székfoglaló).

II. A Társaság 1941. május 24-én *Prohászka Lajos* egyetemi ny. r. tanár, elnök elnöklésével a rendes tagok többségének jelenlétében tartotta 49. nagygyűlését a következő tárgysorozattal:

1. *Prohászka Lajos* felolvasta *Az apró munka a nevelésben* című elnöki megnyitóját (I. a 144. lapon).
2. *Gyulai Ágost* titkár felolvasta a Társaságnak 1940. évi működéséről szóló alábbi jelentését:

Tisztelt Nagygyűlés!

Társaságunk félszázados főnnállásának előestéjén, ezidei nagygyűlésünkön legyen szabad lehetőleg egészen röviden jelentést tennem 49-ik esztendőnkéről, vagyis 1940. évi működésünkről. 50 évvel ezelőtt, ugyanezekben a májusi napokban, előző sikertelen kísérletek vagy megszünt kezdeményezések után, már javában készülődött a pedagógiai tudomány, a nevelés elméleti kérdései iránt érdeklődő tanügyi társadalom egy tűzhely megalapítására, melynek melegítő fényénél e tudományág művelése eredményesen folytatható legyen. A Társaságunk megalapítására vonatkozó tárgyalások már 1891. tavaszán és nyarán folyamatban voltak, alapszabályaink elkészültek s 1891. szeptemberében belügyminiszteri megerősítést nyertek, hogy a Társaság 1892. elején tényleg megalakulhasson s teljes működését az 1892. évvel megkezdhesse.

E félszázad előtti készülődések egy nagy, boldogan és egészségesen viruló Magyarország kebelén folytak s emléküik meleg érzésekkel ragadja meg szívünket. Egy kultúrában gazdag, de fájdalmasan letűnt dicső korszaknak, a magyar millenniumot megelőző lustrumnak, a legnagyobb nemzeti lendületnek képe éled föl bennünk s tölt el hittel és bizalommal, mert emlékeivel fölkelti bennünk a reménységet, hogy a derű, mely majdnem negyedszázados ború után ismét feltűnően van nemzeti egünkön, új virágzás korszakát fogja meghozni sokat szenvedett nemzetünknek és kultúránknak. A magyarságra Trianonban ráborított szenvedés fátyola, mely 1939-ben a Felvidék egy részének visszatértével foszladozni kezdett, 1940-ben örökre felszakadt Kárpátalja és Erdély nagyobb részének fölszabadulásával. Minden magyar ember s köztük Társaságunk mindegyik tagja szíve mélyéből fakadó hálával gondol e napokban a Mindenható végtelen igazságosságára, mely e változásokat megérnünk engedte, azért is, mert az ezekből az eseményekből fakadó elégtétel érzelme már a múlt esztendő folyamán — a Délvi-

dék visszatérésének akkor még csak reményteljes sejtelmében — a nagy világesemények teremtette súlyos közállapotok ellenére is, hatalmas lendületet adott nemzeti életünknek politikai s főleg kulturális téren.

E lendületet boldogan érezte meg Társaságunk is. Élete, ha visszatekintünk rá, az elmúlt esztendőben új virágzás első jeleit láttatja meg avval, aki működését figyelmére méltatja.

Erről az örvendetes új megindulásról szól ma énekem.

Társaságunk az általánossá lett örömteljes hangulatban, az évzizedes feszültség és nyomás alól fölszabadult lélekkel, híven dolgozott régi eszményeiért a lefolyt társasági éven át. A fölszabadulás lendülete hatotta át Társaságunk belső tagjainak és munkatársainak szakszerű tudományos munkásságát, melyről első sorban kívánok beszámolni. Tiszteleti és rendes tagtársaink az előző években kifejtett munkásságuknál is fokozottabb mértékben szolgálták nemcsak folyóiratunkban s üléseink tárgysorán, hanem tudományos írásaikkal, pedagógiai tárgyú könyvekkel és nagyobb dolgozatokkal is Társaságunk és tudományszakunk eszményi céljait. Ismét példaadóan járt elől e téren tiszteleti elnökünk *Kornis Gyula*, ki *A magyar politika hősei* c. tartalmával és méreteivel is monumentális könyvében, az utóbbi esztendők tudományos irodalmának egyik legkiválóbb alkotásában (lásd nagy jelentőségéhez mért ismertetését a Magyar Paedagógia 1940. évi 4—5. számában) ismét nagy hatással kapcsolódott bele a nemzeti lélek nevelésének hosszú és fáradságos munkájába s aki amellet *Herczeg Ferencről* szóló, egész könyvet kitevő pompás tanulmányában is a pedagógiai feladatok sorába tartozó irodalmi nevelés ügyének tett értékes szolgálatot.

Tiszteleti elnökünkön kívül tagjaink sorából is számosan gyaka-pították Társaságunk jó hírnevét és tudományos súlyát jeles mű-veikkel. Így *Barankay Lajos* r. tag *A szaknevelés elméletének alakulása* c. kötetével; *Boda István* r. tag több külön megjelent nagyobb tanulmányával, melyek *Az értelemről*, *A magyar nevelői eszményről*, *A személyi magasrendűség kibontakozásáról* szölkak; *Borotvász-Nagy Sándor* r. tag *Nevelhető-e a fajmagyar üzletemberré?* (ismertetését lásd a Magyar Paedagógia 1940. évi 4—5. számában); *Drózdly Gyula* r. tag *A számolás és mérés tanítása* (ismertetését lásd ugyanott), *Jankovits Miklós* r. tag *A 6—10 éves gyermekek nevelése*, *Sebes Gyula* r. tag *Az életre való nevelés* (ismertetését lásd a M. P. ugyanazon füzetében), *Husztli József* r. tag *Latin chrestomathia* (ismertetése ugyanott) c. könyveikkel; *Várkonyi Hildebrand* r. tag *A gyermek lélektana* c. monografiájának II. kötetével; *Imre-Sándor*, *Kemenes Illés*, *Kiss József*, *Stuhlmann Patrik*, *Friedreich-Endre* r. tagok különféle önállóan megjelent nagyobb tanulmányaikkal.

Megemlítem itt azt is, hogy *Husztli József* r. tagtársunk és alelnökünk irányítása mellett Társaságunk igen sok rendes tagja vett

részt az elmúlt esztendőben is az Országos Közoktatási Tanács pedagógiai munkálataiban s a *Liceumi és leányliceumi érettségi vizsgálati utasításoknak* és a *Tanulóotthonok számára készült rendtartásnak* megalkotása is első sorban *Váradi József* rendes tagtársunk nagy szakképzettséget tanúsító pedagógiai munkásságának eredménye.

A Magyar Paedagógiai Társaság 1940. évi szorosan vett belső életének ismertetésére térve jelentem a t. nagygyűlésnek, hogy a Társaságunk tudományos jellegét, voltaképeni lényegét kifejező folyóiratunk, mely az elmúlt évben 49-ik évfolyamát élte, összesen 27 ívnyi terjedelemben, tehát — úgy mint azt e helyről egy évvel ezelőtt kívánatosnak jeleztem — az előző évfolyammal szemben ismét 5 ívvel gyarapodva jelent meg. Ezzel a terjedelmi lendülettel ismét közelebb jutottunk ahhoz a néhány év előtt magunk elé tűzött célhoz, hogy mire Társaságunk alapításának félszázados fordulója elkövetkezik, talán sikerülni fog elérni, ha nem is eddigi csúcsteljesítményünket, a világháborút megelőző idők évi 50 ívnyi terjedelmét, legalább a normális 30 ívet, mely — többnek hiányában — már mégis elegendő teret fog nyújtani komoly tudományos irodalmi törekvések kifejtésére. Folyóiratunk 1940. évi gyarapodása azonban nem pusztán terjedelmének, vagyis ívszámának növekedésében jelentkezett, hanem munkatársai számának kétszeresre emelkedésében és rovatainak rendkívüli gazdagodásában is. Ezt az örvendetes lendületet első sorban a Trianonnal szembenálló nemzeti vágyaink szerencsés teljesülésének atmoszférája s ebből kifolyóan külső tagjaink és előfizetőink számának gyarapodása vagyis anyagi helyzetünk javulása hozta magával.

A meggyarapodott 49-ik évfolyam a megszokott keretek között, de néhány új fejezettel: a tervekét, javaslatokat, gondolatokat, pedagógiai történeti dokumentumokat közlő *Szemle* c. rovattal, a neveléstani tárgyú magyar könyvkiadványok lehetőleg teljes bibliografiájával, az elhúnyt jeles pedagógusokat kisebb tanulmányok alakjában méltó külön nekrológok rovataival, s a hazai pedagógiai irodalom jelenségeit ismertető rovat erős megnövekedésével, vagyis általában az előző évfolyamoknál bővebb tudományos tartalommal jelent meg, melynek részletes ismertetésére ezúttal nem térek ki. Csak annyit jegyzek meg, hogy 1940. évi nagygyűlésünk bizalmából ideiglenesen átvevén folyóiratunk szerkesztését az elmúlt évben sikerült Kornis Gyula tiszteleti elnökünknek és Prohászka Lajos elnökünknek közreműködése mellett tudományszakunknak 59 kiváló művelőjét, mint munkatársat megnyerni folyóiratunk régi színvonalának fönntartására és továbbfejlődésének biztosítására. Rendes tagtársaink növekvő érdeklődésének bizonyosságául a munkatársak felénél több Társaságunk tiszteleti és rendes tagjainak sorából került ki, de természetesen szívesen, sőt tervszerűen bőven adtunk helyet a

külső tagok közül, főleg az ifjabb nemzedékből jelentkező jeles képzettségű szukkreszcenciának, mintegy 20 új munkatársnak, kikhez méltán szép reményeket fűzhet Társaságunk. Munkatársaink számának ez a figyelemreméltó emelkedése mintha a régi integer Magyarország-korabeli tudományos munkakedvnek újraéledését jelentené.

49-ik évfolyamunk munkatársaink tollából 28 önálló értekezést, tanulmányt és egyebt közleményt, továbbá 71 részletes hazai és 31 külföldi könyvismertetést, azonkívül 10 végyes cikket közölt. E számadatok folyóiratunk elmúlt évi gazdagodásának jellemzését kívánják szolgálni.

Szólnom kell röviden Társaságunk tudományos működésének másik ágáról, felolvasó üléseinkről is. 1940-ben 9 ülést tartottunk, egy évi nagygyűlést és 8 rendes felolvasó ülést, legtöbbet közülök két-két felolvasással, melyeknek száma együtt 15-öt tett ki és 1 rendkívüli felolvasó ülést tiszteleti elnökünk vezetése mellett, melyen illusztris vendégünk, *Jean Piaget*, genfi egyetemi tanár, egy év óta Társaságunk tiszteleti tagja, tartott francia nyelven szabad előadást *A gyermek társadalmi élete* címmel. A felolvasások között 5 rendes tagsági székfoglaló volt. Általában rendes tagtársaink — csekély kivétellel — eléggé szorgalmasan megfeleltek a multban is e tekintetben főnnálló alapszabályszerű kötelezettségüknek, de azért ezidőszert mégis 9-en vannak, kik hátralékban vannak székfoglaló előadásuk megtartásával.

1940-ik évi felolvasásaink tárgyai a neveléstudománynak majdnem minden ágára kiterjedtek, úgy amint ez Társaságunk egyetemes pedagógiai jellegének és sokoldalú érdeklődésének megfelel. Üléseink látogatottsága, mely sohasem adott okot elégedetlenségre tagjaink és a közönség érdeklődésével szemben, a lefolyt évben sem csökkent és a neveléstudomány közkedveltségének bizonyosságául, úgy mint az előző években, ezúttal is állandóan felülmulta más tudományos egyesületek látogatottságának mértékét.

Társaságunk személyi viszonyainak elmúlt évi változásairól is beszámolni óhajtván, mindenekelőtt az elnökségünkben történt átalakulást említem meg. Az azóta sorainkból örökre eltávozott *Pintér Jenőnek* 1939. őszén történt lemondásával árván maradt elnöki tisztségre Kornis Gyula tiszteleti elnökünk javaslatára nagygyűlésünk egy évvel előzőtt *Dr. Prohászka Lajos* rendes tagtársunkat, a budapesti Pázmány Péter tudományegyetemen a pedagógia tanárát választotta meg, ki ugyanazon az ülésen elhangzott *Nevelés és hagyomány* c. tanulmányával hitet tett a pedagógia évezredes humanisztikus eszményeinek kultusza mellett s ki mult évi első őszi ülésünkön a nevelés és neveléstudomány jövő feladataiba magas filozófiai szempontok szerint vetvén kutató pillantásait s a hagyomány és a haladás egyensúlyát e téren is megállapítván, *Nevelés és jövő* c. mélyenjáró, szép tanulmányával az elnöki széket a két

tanulmány programmatikus szellemében el is foglalta. Mindnyájan örömmel üdvözljük őt ezúttal mint Társaságunk szellemi vezérét s nagygyűlésünknek első alkalommal vezetőjét és hisszük, hogy az ő ifjú erejétől, tudományszakunk iránti lelkes szeretetétől és nagy szaktudásától a kiváló elődök munkájának folytatásául új virágzásba borúl majd félszázados Társaságunknak megifjuló szálfája.

Az elnökségben történt változások során kell megemlítenem, hogy a pénztárosi tisztségről 11 évi gondos és odaadó működés után lemondó *Padányi-Frank Antal* líceumi és tanítóképzőintézeti igazgató helyére nagygyűlésünk egy évvel ezelőtt *Loschdorfer János* polgári iskolai tanulmányi felügyelő-igazgatót választotta meg, ki tisztét átvevén, nagy buzgalommal végzi működését s a Társaságot megillető tagdíjak és előfizetési díjak hátralékainak szorgalmazásával már eddig is szép és hasznos eredményeket ért el.

Az elnökségbeli változások között végül megemlítem, hogy *Nagy J. Béla* rendes tagtársunk 21 évi buzgó és szakavatott működés után lemondván folyóiratunk szerkesztői tiszteről, 1940. évi nagygyűlésünk a legközelebbi tisztújításig, mely 1942-ben félszázados fennállásunk időpontjával fog egybeesni, ideiglenesen csekélységemet bízta meg a szerkesztői teendők ellátásával. Megvallom, az adott szűkös helyzetben legjobb erőim szerint iparkodtam a vállalt munkát az elmúlt évben elvégezni, s ha esetleg a Magyar Paedagogia legutóbbi évfolyama szerencsés volt Társaságunk tagjainak s olvasóinknak meglegedését kiérdemelni, ezt mély alázattal fogom a Társaság életéhez fűződő sok évtizedes kedves emlékeim közé besorolni.

Társaságunk személyi viszonyainak elmúlt évi további változásairól szólván, jelentem, hogy mult évi május 25-én tartott 48-ik nagygyűlésünk tiszteleti elnökünk és az egész elnökség javaslata alapján a Társaság tiszteleti tagjává választotta rendes tagjai sorából *Csengery János* nyug. egyetemi tanárt, Társaságunknak alapítása óta rendes tagját, s folyóiratunknak első szerkesztőjét az 1892—1895. évi ciklusban. Tiszteleti taggá választotta továbbá *Jean Piaget*, genfi egyetemi tanárt, ki magyar tanítványjaival s barátaival főnálló régi személyi kapcsolataival s legutóbb 1940. márciusában körünkben tartott előadásával tanúsította hazánk és a magyar pedagógiai élet iránti érdeklődését és rokonszenvét.

Jelentem továbbá, hogy ugyanazon 48-ik nagygyűlésünk az elnökség javaslata alapján az alapszabályokban megszabott 100-as létszám körében megüresedett rendes tagsági helyek betöltéséül rendes tagokká megválasztotta *Dr. Jankovits Miklóst*, a székesfővárosi pedagógiai szeminárium előadó tanárát és gyakorlóiskolájának tanítóját, *Róder Pált*, a budapesti Madách-gimnázium igazgatóját, *Sebes Gyulát*, a budapesti Verböczy-gimnázium igazgatóját és *Dr. Zibolen Endrét*, a budapesti tanárképzőintézeti gyakorló gimnázium igazgatóját, kik közül az utóbbi három azóta székfoglaló

előadását is megtartotta. Tisztelettel üdvözlöm új tiszteleti és rendes tagtársainkat ez ünnepélyes alkalommal Társaságunk kebelében.

Társaságunk személyi gyarapodásairól szóló jelentésem nem volna teljes, ha nem említeném meg, hogy új elnökünk és új pénztárosunk elfogadván ezirányú javaslatomat, a lefolyt társasági év folyamán taggyűjtő akciót indítottunk külső tagjaink sorainak fölfrissítésére és az elhunyt vagy — bár nem nagy számmal — kilépett régi külső tagok pótlásául. Örömmel jelentem, hogy ez az akció ezidőszerint is folyamatban van s a mai tanári társadalom eléggé súlyos helyzete ellenére is eddig körülbelül 100 új külső tag belépését és mintegy 50 új előfizető jelentkezését eredményezte. Ebben az érdeklődésben legyen szabad egyrészt pénzügyi helyzetünk javulásának reményét, másrészt Társaságunk eszményi céljainak s tudományos törekvéseinek helyeslését is látnunk és örömmel üdvözlönnünk.

Jelentésemet régi szokás szerint szomorú akkorddal kell végeznem ezúttal is, mikor őszinte fájdalommal beszámolok a legutóbbi nagygyűlés óta Társaságunkat ért sajnálatos személyi veszteségekről.

Tiszteleti tagjaink sorából ismét a magyar közélet és tudományos világ, egyben a pedagógiai munka két nagytekintélyű művelőjének elvesztését gyászoljuk. Társaságunk őszinte részvététől kísérve, a magyar irodalomtörténeti tudomány nagy veszteségéül, mult év nyarán elhunyt *Dr. Császár Elemér*, a budapesti Pázmány Péter tudományegyetemen a magyar irodalomtörténet rendes tanára, a Magyar Tudományos Akadémia tiszteleti tagja, a Petőfi-Társaság elnöke s a Kisfaludy-Társaság rendes tagja, Társaságunknak 1934 óta tiszteleti tagja, ki Gyulai Pál egyetemi tanszékének örökségében gazdag munkásságával a nemzeti tudományok leginkább nemzetnevelő ágát sok évtizeden át nagy odaadással és szorgalommal, valóban elsőrendű képességek birtokában, kiváló eredménnyel művelte és sok százara menő, nemzetét önismeretre és önértetre nevelő tudományos könyvein és dolgozatain kívül, mint gyakorló gimnáziumi, majd egyetemi tanár, a tanárképzés terén közvetlen pedagógiai hivatást is teljesített. Ifjúkorunktól, tanári pályánk megindulásától kezdődően félszázadon át soha meg nem szakadt benső személyes barátság fűzvéen engem elhunyt tagtársunkhoz, legyen szabad elhunytá fölött érzett fájdalommat Társaságunk gyászához kapcsolva kegyelettel örökítenem meg nevét Társaságunk évkönyveiben.

Elhunyt továbbá tiszteleti tagjaink sorából őszinte fájdalomunkra *Dr. Pintér Jenő* nyug. tankerületi főigazgató, soraink között az az irodalomtörténeti tudományának másik nagytekintélyű képviselője és törhetetlen munkása, hivatalos állásánál fogva Budapest székesfőváros pedagógiai életének vezető egyénisége, ki mint több

hazai egyetemnek tiszteletbeli doktora és a Ferenc József-tudományegyetemnek c. nyilv. rendes tanára, a Magyar Tudományos Akadémia, a Szent István Akadémia, a Kisfaludy-Társaság és a Petőfi-Társaság rendes tagja, 1938-ban nagy súlyt és tekintélyt s méltó dísz hozott magával Társaságunk elnöki székébe. A felsőbb hatalmak akaratából — sajnos — igen rövidre szabott elnöki működés idején is nemes egyénisége egész melegeivel viselte gondját Társaságunk ügyeinek, főképen széleskörű érdeklődést keltve tudós törekvéseink iránt és száznál több új külső tagot hozván soraink közé. Emlékét, mely iránti tiszteletünket folyóiratunk 49-ik évfolyamának utolsó füzetében óhajtottuk az ő kiváló személyiségének teljes megvilágításával kifejezésre juttatni, nemcsak a legmagyarabb nemzeti tudománynak évkönyvei, hanem a mi Társaságunk története is mindenkor kegyelettel fogja őrizni.

Elvesztettük továbbá legutóbbi nagygyűlésünk óta külföldi tiszteleti tagjaink sorából *Claparéde Ede* genfi egyetemi tanárt, a gyermeklélektan nagynevű művelőjét, a nagyhírű Rousseau-intézet alapítóját, az új nevelésnek lelkes kutatóját és támogatóját, Társaságunknak 1930 óta tiszteleti tagját, a tíz nyelvre, köztük egykori társunk, Weszely Ödön tollából magyar nyelven is megjelent *Gyermekpszichológia és kísérleti pedagógia szerzőjét*. Claparéde Edét, a nagy névnek és egyéniségnek varázsát erőink közé számítani nagy nyereség és kiváló ékesség volt Társaságunkra nézve s midőn őszinte fájdalomunknak adunk kifejezést elhunytá fölött, elismerésünk pálmakoszorúját tesszük le tudományszakunk e világhírű munkásának nemes emléke előtt.

Rendes tagtársaink sorát is újra megritkította a lefolyt esztendő. Közülök távozott el örökre sorainkból *Tas József* székesfővárosi népiskolai szakfelügyelő, Társaságunknak 1930 óta rendes tagja, felolvasó üléseink szorgalmas látogatója és folyóiratunknak is buzgó munkatársa. Tas József különösen akkor kapcsolódott be nagy lelkesedéssel Társaságunk munkájába, mikor — a mult évtized első felében — a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumnak és a Magyar Tudományos Akadémiának égisze alatt, egy azóta szintén elhunyt jeles tagtársunk, Olay Ferenc lelkes munkásságával kapcsolatban, bizottságilag részt vettünk a külföldi tankönyvek revíziójára, a hazánkról és nemzetünkről külföldi iskolákban terjesztett hazugságok, hamisítások és tévedések lehető kiküszöbölésére indított akcióban. Tas József is ennek a hazafias, nemescélú ügynek állott szolgálatában számos idevágó dolgozatával és cikkével s körükben is tartott előadásaival s Társaságunk ezeket az érdemeket óhajtotta elismerni a derék pedagógusnak rendes taggá választásával. Nevét tovább is őrizni fogja köztünk a harcnak emléke, melyet a pedagógiai revízióknak ezen a területén együtt vívott velünk nemzetünk jó híréért és igazságáért.

Elhunyt továbbá rendes tagjaink sorából *Kisparti János*, a budapesti piarista gimnáziumnak volt jeles igazgatója, legutóbb a szegedi tankerület kir. főigazgatója, Társaságunknak nagy tiszteletben állott rendes tagja 1924 óta. Mindezen minőségeiben, de főképen mint a Katolikus Középiskolai Tanáregyesületnek elnöke a humanisztikus oktatásnak és műveltségnek rendíthetetlen híve és a kalazantinus pedagógiának tevékeny munkása volt. Szeretettel gondozta a tanáregyesület *Pedagógiai Könyvtár* c. tudományos kiadványsorozatát, istápolta a *Juventus* c. latin nyelvű ifjúsági folyóiratnak ügyeit, a *Florilegium patristicum*ban hatásosan propagálta a nevelői értékű, középkori latin egyházatyák bevonását a középiskolai ifjúság lelki világába; nagy aktivitással részt vett az Országos Közoktatási Tanács munkájában s élete utolsó éveiben valóban szakavatott pedagógiai vezetője lett a rábízott szegedi tankerületnek. Általán nagyfokú impulzivitásával és kezdeményező erejével mindig termékenyítőleg hatott a nevelés feladatainak megoldásában s azért méltán övezzük Társaságunk szűkebb körében is nagy tisztelettel ez elméleti és gyakorlati téren egyaránt kiváló magyar pedagógusnak nemes emlékét.

Elhunyt végül rendes tagjaink közül tavalyi nagygyűlésünk óta, már nem is 1940 folyamán, hanem alig néhány, nappal ezelőtt *Dr. Tápay-Szabó László*, a szegedi egyetem c. nyilv. rk. tanára, hivatása szerint régi újságíró és publicista, Társaságunknak 1916 óta rendes tagja, ki letérve a középiskolai tanári pályáról, melyre ifjúkorában készült, széleskörű ismereteivel mint a Hoitsy Pálok és Tóth, Bélák késői utóda, talán utolsó polihisztorként szerepelt társadalmunkban. Különösen az utóbbi évtizedek híressé vált csillogos cikkeiben nyilvánuló sokoldalú műveltsége ezerféle tárgyhoz vonzotta őt s így elvitte a pedagógiai érdeklődésnek körébe is, mikor *Pedagógiai Lexikont* szerkesztett, Rousseauról és Pestalozziról nagyobb tanulmányokat írt s egyidőben a Néptanítók Lapjának szorgalmas munkatársa lett. Egyéniségének sajátos, a különködésig menő érdekességét és agresszivitását, mely tudásbeli tekintélye és fölénye ellenére sem engedte személyét sem a társadalmi életben, sem Társaságunkban kedvelté válni, mégis el kell felednünk, ha arra gondolunk, hogy e különös egyéniség az utóbbi emberöltő magyar művelődési életében, a művelődésre vágyó nagy tömegek nevelésében nem jelentéktelen szerepet játszott nagyszámú írásaival, ami újságírói foglalkozása mellett is tagadhatatlanul pedagógus személyiséggé minősíti őt. Társaságunk történetírója is ebben az értelemben fog emlékezni elhunyt tagtársunkról.

Kegyelettel újítom föl az örökkévalóságba eltávozott tagtársaink nevét s tisztelettel javasolom emlékük megörökítését mai nagygyűlésünk jegyzőkönyvében.

Jelentésem befejezéséül tisztelettel kérem végül, mondjunk mai nagygyűlésünkben kifolyóan köszönetet Társaságunk mecénásainak,

a Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter úrnak és Budapest székesfőváros polgármesterének a tavaly is folytatólagosan nyújtott anyagi segítségért s a Magyar Tudományos Akadémiának erkölcsi támogatásáért.

Tisztelettel kérem a t. Nagygyűlést, hogy évi jelentésemet jóváhagyóan elfogadni méltóztassék.

A nagygyűlés tudomásul vette a titkár jelentését, határozattá emelte a benne foglalt indítványokat s az elnök javaslatára köszönetet mondott a titkárnak a gondosan és nagy körültekintéssel megszerkesztett évi jelentésért, melyben 37-ik ízben adott számot a Társaság egy-egy évi életéről, valamint a Társaság érdekében oly sok év óta kifejtett buzgó tevékenységéért.

3. *Loschdorfer János* pénztáros bemutatta a Társaságnak 1940. évi zárószámadását és 1941. évi költségelőirányzatát, *Váradai József* rendes tag pedig a Számvizsgáló Bizottság nevében jelentette, hogy a felülvizsgálat során 2278 P 26 fill. bevétellel és 1364 P 17 fill. kiadással, vagyis 914 P 09 fill. maradvánnyal, mint egyenleggel teljesen rendben találták a Társaság pénzkézeltését és vagyónálladékát.

A nagygyűlés tudomásul vette a zárószámadást, a költségelőirányzatot és a jelentést, a pénztárosnak megadta a felmentvényt s az elnök indítványára köszönetét fejezte ki mind a pénztárosnak, mind a Számvizsgáló Bizottság tagjainak, hogy lelkiismeretesen gondozták a Társaság anyagi ügyeit.

4. *Prohászka Lajos* elnök ezután az elnökség jelölése alapján a Társaság tiszteleti tagjaivá való megválasztásra ajánlotta a következő pedagógusokat:

Dr. Friml Aladár nyug. tankerületi főigazgatót, Társaságunknak 1915 óta rendes tagját, 1925 óta a középiskolák köréből való alelnökét, ki mint gimnáziumi tanár és igazgató, majd a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumba besorozott tankerületi főigazgató és az Országos Közoktatási Tanács munkás tagja gyakorlatilag, mint a Magyar Paedagogiának és más folyóiratoknak négy évtized óta szorgalmas munkatársa pedig elméletileg művelte tudományunkat. Egyéb munkái mellett főleg mindkét *Ratio. Educationis*-nak tudós tanulmányozója és magyar fordítója volt, s ezzel oktatásügyünk történetének irodalmában különösen tisztelt nevet szerzett magának.

Dr. Gyomlay Gyulát, a pécsi Erzsébet-tudományegyetem nyug. nyilvános rendes tanárát, a Magyar Tudományos Akadémia tiszteleti tagját, Társaságunknak megalapításától, 1892-től kezdve rendes tagját. Mint a budapesti tanárképzőintézeti gyakorló gimnázium hőskorának illusztris képviselője, és később egyetemi tanári minőségében is mindenkor, a pedagógiai gondolkodásnak híve és munkálója, számos tanári nemzedéknek nevelő mestere, félszázadon át kiváló érdemeket szerzett a nevelő-oktatás elmélyítésében s a magyar tanári lélek kifejlesztésében.

Kodály Zoltánt, a Zeneművészeti Főiskola kiváló tanárát, európai hírnév szerzőt és zenepedagógust, ki a magyar zenei nevelés ügyét írásaiban az óvodától a művészképzésig terjedően elméletileg, a tanári katedrán pedig gyakorlatilag a legnagyobb hatással szolgálta s a magyar népi zene százados kincseinek föltárásával és tudományos feldolgozásával s nemzedekben a nemzeti

szellem élő kultuszával a nemzetnevelés ügyének is rendkívüli szolgálatokat tett.

Kovács János nyug. tanárképző főiskolai tanárt, Társaságunknak 1897 óta rendes tagját, az 1897 és 1906 közötti időben sorrendben 3-ik titkárát 6 éven át, s folyóiratunknak szintén sorrendben ugyancsak 3-ik szerkesztőjét 6 éven át, ki mint Társaságunknak ezidőszerinti nesztora rendes tagságának közel félszázados ideje alatt folyóiratunknak mindvégig szorgalmas írója és megbecsült munkatársa volt. Tiszteleti taggá választásában az élete 9-ik decenniumához közelálló tagtársat meleg érzésekkel óhajtja az elnökség igaz tisztelete jeléül üdvözölni.

Dr. Madzsar Imre nyug. tankerületi főigazgatót, a budapesti Pázmány Péter tudományegyetem c. nyilv. rendkívüli tanárát, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagját, Társaságunknak 1922. óta rendes tagját, folyóiratunknak régi tudós munkatársát, kiváló történetírót, ki mint középiskolai és egyetemi tanár, majd mint az Országos Közoktatási Tanács pedagógiai munkálatainak sok éven át irányítója s a tanárképzés terén az Eötvös-kollégiumban számos tanári nemzedék vezetőtanára gyakorlatilag, gazdag történeti, irodalmi működésében magas filozófiai és pedagógiai szempontok érvényesítésével pedig elméletileg is kiváló eredménnyel művelté tudományszakunkat.

A nagygyűlés e javaslat alapján tiszteleti taggá választotta *Dr. Friml Aladár* nyug. tankerületi főigazgatót, *Dr. Gyomlay Gyula* nyug. egyetemi tanárt, *Kodály Zoltánt*, a Zeneművészeti Főiskola tanárát, *Dr. Kovács János* nyug. tanárképző főiskolai tanárt és *Dr. Madzsar Imre* nyug. tankerületi főigazgatót.

5. *Prohászka Lajos* elnök jelentette, hogy a Társaság rendes tagjainak zárt létszámában hét hely vár betöltésre. Ezekre a helyekre a nagygyűlés az elnökség indítványára egyhangulag megválasztotta a Társaság *rendes tagjaivá* a következő magyar pedagógusokat és szakírókat:

Br. Brandenstein Bélát, a budapesti Pázmány Péter tudományegyetem nyilv. rendes tanárát, kiváló filozófiai író, ki magyar és idegen nyelvű gazdag irodalmi munkásságával irányítólag hatott az ifjabb tanári nemzedék bölcséleti műveltségének kialakulására s magas színvonalú tanári működésében is a legnemesebb pedagógiai vezérelveknek áll szolgálatában.

Dr. Csóka J. Lajost, a pannonhalmi Szent-Benedekrendi tanárképző főiskola tanárát, ki mint író egyéb történeti dolgozatai mellett főleg Mária Terézia iskolareformjának tanulmányozásával, a Ratio Educationis szerzőjére vonatkozó kutatásokkal s azok újszerű eredményeit feldolgozó magyar és német nyelvű munkáival szerzett érdemeket a pedagógiai tudományos irodalomban.

Dr. Faragó László középiskolai tanárt, ezidőszerinti tanársegédet a budapesti Pázmány Péter tudományegyetem bölcsészeti karán a pedagógiai tanszék mellett, filozófiai és pedagógiai író, több magyar tanügyi és nevelésügyi folyóiratnak, köztük a Magyar Paedagógiának szorgalmas és tevékeny munkatársát.

Dr. György Lajost, a kolozsvári Ferenc József-tudományegyetem nyilv. rendes tanárát, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagját, jeles irodalomtörténetírót, ki gazdag szakirodalmi munkássága mellett, mint az Erdélyi

Iskola c. pedagógiai folyóirat szerkesztője és írója s Erdély magyar pedagógiai mozgalmainak az utóbbi 20 év folyamán szellemi vezére, tevékenyen vett részt abban a nemzetnevelő és nemzetfönn tartó munkában, mely a trianoni évtizedek erdélyi magyar ifjúságának törhetetlen s végül is diadalra jutott nemzeti érzésvilágát odaadó hűséggel ápolta és nagygyá nevelte.

Dr. Mártonffy Károly műegyetemi tanárt, a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumban az egyetemi ügyosztály vezetőjét, ki úgyszólván az összes lehető tanítói és tanári képesítések birtokában, mint magas állami funkcionárius is sok év óta nagysikerű pedagógus munkát végez a közigazgatási tisztviselők szociálpolitikai kiképzésének irányításával, ezirányú szaktanfolyamok szervezéseivel, a főiskolai oktatásra és a szociálpolitikai és szociálpedagógiai műveltség fejlesztésére vonatkozó irodalom művelésével s ebbe a körbe tartozó nagy kiadvány-sorozat szerkesztésével.

Dr. Misángyi Ottó tanügyi főtanácsost, a Testnevelési Főiskola igazgatóját, az Országos Testnevelési Tanács főtítkárát, a nemzetközi legmagasabb sportfórumnak vezető tagját, ki az utóbbi évtizedben mindinkább diadalra és világhírre jutó magyar sport ügyének központi irányításával, erre vonatkozó nagyarányú hazai és külföldi tevékenységével, a testnevelés szervezésére, elsősorban az atlétika elméletére és történetére vonatkozó több nagy irodalmi munkájával nemzetnevelésünk ez ágazatában kiváló érdemeket szerzett magának.

vitéz Szőnyi Sándor tanügyi főtanácsost, a ceglédi gimnázium volt igazgatóját, ezidőszent a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium V. ügyosztályának helyettes főnökét és az Országos Közoktatási Tanács ügyvezető igazgatóját s pedagógiai munkálatainak irányítóját, ki jeles készségével irodalmi téren is nagy tevékenységet fejtett ki nevelési, társadalmi és valláserkölcsi kérdések szakszerű fejtegetésével különböző pedagógiai folyóiratokban.

6. *Kornis Gyula* tiszteleti elnök meleg szavak kíséretében külön javaslatot tett a titkári tisztséget évtizedek óta odaadással betöltő s újabbban a Magyar Paedagógia szerkesztésének munkáját is önzetlenül és lelkesedéssel teljesítő *Gyulai Ágostnak* tiszteleti taggá választása tárgyában. A nagygyűlés a javaslatot tetszéssel fogadta s *Dr. Gyulai Ágostot*, a Társaságnak 1904. óta rendes tagját és titkárát zúgó tapsok között tiszteleti taggá választotta.

7. Végül az elnök javaslatára a nagygyűlés a következő társasági esztendőre számvizsgálókul s ily minőségben az elnökség tagjaiul megválasztotta *Váradi József* tanítóképzőintézet c. igazgatót, az Orsz. Közoktatási Tanács jegyzőjét és *Dr. Horn József* tanügyi főtanácsost, gyakorló kereskedelmi középiskolai igazgatót, a Társaságnak 1929, illetőleg 1934. óta rendes tagját.

8. *Prohászka Lajos* elnök a nagygyűlést, melyet a Társaság tiszteleti és rendes tagjain kívül szépszámú közönség is meleg érdeklődéssel kísért, ünnepi hangulatban rekesztette be.

III. A Társaság a nyári szünet után, 1941. szeptember 20-án *Prohászka Lajos* elnöklésével nagyszámú díszes, közönség jelenlétében évadnyitó ünnepi ülést tartott Gróf Széchenyi István születésének másfélszázados évfordulóján a következő tárgysorral:

1. *Prohászka Lajos* elnök a következő kegyeletos emlékező szavakkal megnyitotta az ülést:

Tisztelt Társaság!

Holnap, szeptember 21-én lesz másfél százados évfordulója annak, hogy megszületett Széchenyi István. Noha ez az évforduló kétségkívül a magyarság egyetemes ünnepe, a nagy férfiú emlékének való hódolatból értetőleg kivenni óhajtják részüket a legkülönbözőbb munkaterületek képviselői szűkebb körökben is, hiszen köz tudomású, hogy a »legnagyobb magyar« a legegységesebb szellem volt, akít a magyar glóbus hordozott, s ha egyetlen nagy cél vezette is: nemzetének felemelése és megerősítése, nincs a nemzeti életnek és kultúrájának olyan ága, ahová ösztönző hatása el nem ért és látható jelekben meg nem örökítődött volna. Hogy vajjon igazi híveinek és munkatársainak tekintené-e Széchenyi, ha ma élne, mindazokat, akik az ő nevével ajkukon és az ő programjára hivatkozva sereglenek össze ezekben a napokban szerte az országban, azt az ünnepi megemlékezésnek ebben az órájában ildomtalan dolog volna feszegetnünk. De bármiként legyen, szenvedélyes és nemzetéért aggódó tekintete bizonytalannal enyhén nyugodni meg azokon, akik a nevelés ügyében szorgoskodnak. Mert ha kicsiben és szerény körülmények közt is, de ugyanazt végzi a nevelésnek minden munkása, amit ő maga nagyszabású elgondolás szerint teljesített s amire egész életét áldozta: a jövőendő Magyarország fejlődésének munkálkodik.

Munkálkodik: ennek a szónak éppen Széchenyi ajkán különös hangsúlya van mindig, és zengését áhítattal és engedelmesen kell meghallgatnunk, mert benne foglaltatik az ő nemzetnevelési programjának veleje. A nemzetnevelő Széchenyi: ez a szólam ma már szinte közhely, amelyről szívesen meditálunk és deklamálunk, mint ahogy a római császárkor ismeretes retorikai mérközéseiben tették ezt a zsarnokságról. De vajjon cselekedjük-e a nagy nemzetnevelő programját? Vajjon a nevelés legtöbbször névtelen szolgáloinak kis csoportján kívül áthatja-e már egész magyar társadalmunkat izig-vérig ennek a programnak a szelleme? Széchenyi nevének kiejtésével, s éppen a hódolatos emlékezés órájában, szükségképpen ennek a lelkiismereti kérdésnek kell bennünk felvetődnie. Bennünk, nevelőkben elsősorban, mert hiszen mi érezzük ezért leginkább a felelősséget.

»Miképp menthetjük meg fajtáinkat a bukástól — kérdi Széchenyi 1842. évi akadémiai beszédében —, s miképp emelkedhetünk nagy, hatalmas, dicső nemzetté? *Felsőbbség által, vagy sehogy sem.*« S nem győzi eléggé hangoztatni, hogy ez a felsőbbség nem a hatalom felsőbbsége, hanem a munkáé. Széchenyi *dolgozni* tanította, a magyart, vagy legalább is akarta erre megtanítani s valóban nem az ő hibája volt, hogy ez csak félig sikerült neki. Dolgozni: hiszen a magyar kétségkívül Széchenyi koráig sem lustálkodott csak, mint

ahogy az ő fellépése óta eltelt évszázad alatt sem henyéltünk épen. De Széchenyi látta meg kortársai közül a legvilágosabban, hogy az újkori Európában új munka-ethosz alakult ki, másfajta mint a keresztény középkori s a benne gyökerező feudális társadalmi, s ő ismerte fel elsőnek, mindenesetre ő tudta kifejteni ezt a felismerését a legmeggyőzőbben, hogy minő mérhetetlen jelentősége van ennek az új munka-ethosznak épen politikai-kulturális tekintetben. Angliában a munkának ez az újféle felfogása és irama tudvalevőleg a puritanizmus szelleméből hajtott ki; Franciaországban a forradalmi átalakulás sodrában merült fel, Németországban Nagy Frigyes nevelői tevékenysége idézte elő. Mi ellenben elmaradtunk. Miért? A válasz erre Széchenyi korában is az volt, amit még ma is gyakran hallunk: mert nálunk hiányoztak a kellő feltételek. De hogy mennyire rá lehet nevelni egy népet a munkára még akkor is, ha ezek a feltételek nincsenek meg, azt épen Nagy Frigyes példája hirdeti legékesszólóbban. Ha a forrásoknak hihetünk, Nagy Frigyes előtt Poroszország legalább olyan elmaradott volt; mint hazánk a múlt század elején, a porosz pedig épen olyan rakoncátlan úrfajta, mint a mienk. Ám Nagy Frigyesnek sikerült megnevelnie, s a XIX. század nagy német fellendülése tanusítja, hogy művével eldöntötte népe sorsát. Széchenyi is erre a nevelési feladatra vállalkozott. Hogy a nyugati fejlődéssel nem tudtunk lépést tartani, annak oka szerinte nem képességeink hiányában rejlik; sőt nem szűnik meg ismételni, hogy kiegyensúlyozott természetével a magyar minő nagyravivatott fajta. Ha pedig egyéb feltételek hiányán múlik a dolog — anyagiakon, társadalmiakon, talán lelkieken is — akkor ezeket meg kell teremteni, de ezt nem lehet sopánkodással és álmodozással elérni, hanem ismét csak munkával. Erre veti Széchenyi egész erejét latba s itt szólal meg benne leginkább a nevelő. Biztosítani kell a »magát álmokban hintázni szerető Hunniában« legelőbb is a munka feltételét, tehát rá kell nevelni a magyart az állhatatosságra, hogy ne hagyjon mindent félbe, ha nehézségekre bukkan s ne veszítse kedvét, ha látja, hogy mások mindig előttünk loholnak, mert továbbhaladni, előrejutni nem az örökösen újrakezdettek, hanem csak a bevégezettek alapján lehet. S rátermetté kell nevelni a magyart, hogy mindenki a hazában arra a helyre kerüljön, ahová való. »Felsőbbecké« csak a munka összhangja révén válhatunk. Széchenyi gyakran kifejezte, ha nem is ezekkel a szavakkal, azt a régi platonai gondolatot, amelyet ma különösen ismét érdemes figyelembe vennünk, hogy aki a testhez ért, minden tiszteletet neki, de ne akarjon beleavatkozni a szellem dolgaiba. Régóta szívesen hivatkoztak nálunk arra a hatásra, amelyet Széchenyi az angol nemzetgazdászoktól kapott. Ha ismerté és tanult is tőlük, a munka ethoszának felfogását semmiesetre sem mérítette belőlük, mint ahogy nem követte e tekintetben a francia politikai doktrínérek vagy a német idealisták (pl. Fichtének, akivel szintén rokon-

ságba szokták hozni) tanát sem. A munkát nem pusztán és elsősorban a gazdasági erő és hatalom forrásaként tekinti, sem a polgári szabadságjogok biztosítékaként, vagy épen az erkölcsi kötelesség-teljesítésnek elvont és nem a magyar észjárásra szabott követelménye alapján, hanem sürgeti önzetlenül a nemzet iránti szerelemből. Minő mély pszichológia és a magyarságnak igazi ismerete nyilvánul ebben, hogy ott akarja munkára fogni nemzetét, ahol az egyes-egyedül megfogható: nemzeti érzületében. Tudjuk, nem rajta múlt, hogy mégis a puffogó-szónokló hazafiság kerekedett felül, s megakasztotta terve befejezésében. De ez a nemzetünk szerelméből való önzetlen munkálkodás Széchenyi nagy művének minden időkre szóló legértékesebb öröksége s erre épen ő adott legszebb példát egész életével, minden magyarnak. Ezért ő a legnagyobb magyar.

Azért ültünk ma össze, hogy meghallgassunk ezen az emlékeztetes évfordulón egy előadást Széchenyinek épen erről a nemzete iránti szerelméről — ha úgy tetszik, nevezhetjük nacionalizmusnak is, — és ennek pedagógiai jelentőségéről. Ünnepi ülésünk közönségét tisztelettel üdvözölve, az ülést megnyitom és felkérem Váradi József tisztelt tagtársunkat előadásának megtartására.

2. Váradi József r. t. felolvasta Széchenyi nacionalizmusa és ennek neveléstörténeti jelentősége (Születésének 150. évfordulója alkalmából) c. tanulmányát (l. a 129. lapon.).

A Magyar Paedagógiai Társaság 1941-ben.

I. A Társaság tisztviselői :

Tiszteletbeli elnök: *Kornis Gyula dr.* m. kir. titkos tanácsos, egyetemi tanár.

Elnök: *Prohászka Lajos dr.*, egyetemi ny. r. tanár.

Alelnökök: a) a népoktatás köréből: *Mosdóssy Imre* nyug. székesfővárosi (tanfelügyelő. b) a középiskolák köréből: *Friml Aladár dr.*, nyug. tanterületi főigazgató. c) az egyetemek köréből: *Husztai József dr.*, egyetemi tanár.

Titkár és szerkesztő: *Gyulai Ágost dr.*, egyetemi magántanár, nyug. tanárképző főiskolai igazgató.

Pénztáros: *Loschdorfer János*, székesfővárosi polgári iskolai tanulmányi felügyelő-igazgató.

Ellenőr: *Böngérji János*, nyug. polgári iskolai igazgató.

Jegyző: *Cser János dr.*, országos szociális felügyelő.

Számvizsgálók: *Horn József dr.*, tanügyi főtanácsos, a gyakorló kereskedelmi középiskola igazgatója. *Váradi József*, tanítóképzőintézeti c. igazgató, az Országos Közoktatási Tanács jegyzője.

II. Tiszteleti tagok :

Balogh Jenő dr., volt vallás- és közoktatásügyi államtitkár, nyug. igazságügyminiszter, a Magy. Tud. Akadémia volt főtítkára és másodelnöke, Budapest. (1922).

- Bárczy István dr.*, nyug. igazságügyminiszter, Budapest volt főpolgármestere, Budapest (1937).
- Csengery János dr.*, nyug. egyetemi tanár, Budapest (1940).
- Dearborn Walter Fenno*, a Harvard-egyetemen a pszichológia tanára, Cambridge, U.S.A. (1930).
- 5 *Duggan Stephen Pierce*, a newyorki The Institute of International Education igazgatója, Newyork (1930).
- Ferrière Adolf*, az Uj Iskolák Nemzetközi Hivatalának igazgatója, Genf (1930)
- Findlay József János*, a pedagógia egyetemi tanára, Manchester (1930).
- Friml Aladár dr.*, nyug. tankerületi főigazgató, Budapest (1941).
- Gentile Giovanni*, volt közoktatásügyi miniszter, a filozófia egyetemi tanára, Róma (1933).
- 10 *Gyömlay Gyula dr.*, nyug. egyetemi tanár, Budapest (1941).
- Gyulai Ágost dr.*, egyetemi magántanár, nyug. tanárképző-főiskolai igazgató, Budapest (1941).
- Halasy-Nagy József dr.*, egyetemi tanár, Szeged (1938).
- Hanauer István*, váci megyés püspök, a Katolikus Tanügyi Tanács elnöke, Vác (1933),
- Kandel Isaac Leo*, a Columbia-egyetemen a pedagógia tanára, Newyork (1930).
- 15 *Kelemen Krizosztom dr.* m. kir. titkos tanácsos, pannonhalmi főapát, Pannonhalma (1934).
- Kemény Ferenc*, c. tankerületi főigazgató, nyug. reáliskolai igazgató, Budapest (1935).
- Kodály Zoltán*, a Zeneművészeti Főiskola tanára, Budapest (1941).
- Kornis Gyula dr.*, m. kir. titkos tanácsos, egyetemi tanár, Budapest (1938).
- Kovács János dr.*, nyug. tanárképző főiskolai tanár, Budapest (1941).
- 20 *Lukács György dr.*, v. b. t. t., nyug. vallás- és közoktatásügyi miniszter, Budapest (1917).
- Madzsar Imre dr.*, nyug. tankerületi főigazgató, egyetemi c. rk. tanár, Budapest (1941).
- Mágócsy-Dietz Sándor dr.*, nyug. egyetemi tanár, Budapest (1931).
- Montessori Mária dr.*, a római Casa dei Bambini igazgatója, Róma (1930).
- Petz Gedeon dr.*, nyug. egyetemi tanár, Budapest (1934).
- 25 *Ranschburg Pál dr.*, egyetemi c. rk. tanár, Budapest (1936).
- Ravasz László dr.*, dunamelléki ref. püspök, Budapest (1933).
- Spranger Eduard dr.*, a berlini egyetemen a filozófia tanára, Berlin-Dahlem (1930).
- Szász Károly dr.*, v. b. t. t., volt képviselőházi elnök, nyug. miniszteri tanácsos, Budapest (1917).
- Szendy Károly*, Budapest székesfőváros polgármestere, Budapest (1936).
- 30 *Szily Kálmán dr.*, m. kir. titkos tanácsos, vallás- és közoktatásügyi államtitkár, Budapest (1934).
- Truchim István dr.*, volt lengyel vallás- és közoktatásügyi minisztériumi osztályfőnök, egyetemi tanár, Varsó (1938).
- 32 *Zichy János gr.*, volt vallás- és közoktatásügyi miniszter, Budapest (1911).

III. Rendes tagok.

- Balassa Bruno dr.*, vallás- és közoktatásügyi miniszteri osztályfőnök, Budapest (1932).
- Barankay Lajos dr.*, egyetemi magántanár, kereskedelmi középiskolai tanár, Pécs (1927).
- Barkáts Mária*, az Erzsébet-nőiskola nyug. igazgatója, Budapest (1924).
- Bassola Zoltán dr.*, vallás- és közoktatásügyi miniszteri osztálytanácsos, Budapest (1938).
5. *Beke Manó dr.*, nyug. egyetemi tanár, Budapest (1899).
- Benisch Artúr dr.*, nyug. tankerületi főigazgató, Budapest (1919).
- Berta Ilona*, az Erzsébet-nőiskola nyug. igazgatója, Budapest (1918).
- vit. Bessenyei Lajos dr.*, nyug. tankerületi főigazgató, Debrecen (1930).
- Boda István dr.*, egyetemi c. rk. tanár, kereskedelmi akadémiai tanár, Kassa (1935).
- 10 *Bognár Cecil dr.*, egyetemi tanár, Szeged (1931).
- Borotvás-Nagy Sándor dr.*, műegyetemi magántanár, kereskedelmi középiskolai tanár, Budapest (1939).
- Böngérji János*, nyug. polgári iskolai igazgató, Budapest (1892).
- Brandenstein. Béla br., dr.*, egyetemi tanár, Budapest (1941).
- Cser János dr.*, orsz. szociális felügyelő, Budapest (1936).
- 15 *Csóka J. Lajos dr.*, tanárképző főiskolai tanár, Pannonhalma (1941).
- Dékány István dr.*, egyetemi c. rk. tanár, Budapest (1926).
- Domokos Lászlóné*, az Uj Iskola igazgatója, Budapest (1933).
- Drozdy Gyula*, tanügyi tanácsos, a Néptanítók Lapja főszerkesztője, Budapest (1929).
- Endrei Gerzson dr.*, nyug. gimnáziumi tanár, Budapest (1911).
- 20 *Faragó László dr.*, középiskolai tanár, egyetemi tanársegéd, Budapest (1941).
- Fekete József*, tanügyi főtanácsos, óvónőképzőintézeti igazgató, Budapest (1928).
- Fest Aladár*, nyug. tankerületi főigazgató, Budapest (1915).
- vit. Fraknóy József*, tankerületi főigazgató, Budapest (1939).
- Friedreich Endre dr.*, gimnáziumi c. igazgató, nyug. piarista gimnáziumi tanár, Budapest (1934).
- 25 *Gockler Lajos dr.*, nyug. kereskedelmi iskolai tanár, Makó (1909).
- Goldziher Károly dr.*, műegyetemi c. rk. tanár, nyug. tanárképző főiskolai tanár, Budapest (1917).
- György Lajos dr.*, egyetemi tanár, Kolozsvár (1941).
- Hajdu János dr.*, gimnáziumi tanár, Budapest (1935).
- Havas István*, nyug. polgári iskolai szakfelügyelő-igazgató, Budapest (1936).
- 30 *Horn-József dr.*, tanügyi főtanácsos, a gyakorló kereskedelmi középiskola igazgatója, Budapest (1934).
- Husztí József dr.*, egyetemi tanár, Budapest (1926).
- Imre Sándor dr.*, egyetemi tanár, Budapest (1906).

- Jankovits Miklós dr.*, pedagógiai szemináriumi tanár, Budapest (1940).
Jelittainé Lajos Mária dr., tanítónőképzőintézeti c. igazgató, Budapest (1929).
- 35 *Johan Béla dr.*, belügyi államtitkár, Budapest (1929).
Karl János dr., kegyestanítórendi gimnáziumi igazgató, Kolozsvár (1938).
Karsai Ervin dr., premontrei kanonok, Jászóvár (1918).
Katonáné Thuránszky Irén, nyug. tanítónőképzőintézeti igazgató, Budapest (1892).
Kemenes Illés dr., tankerületi főigazgató, Budapest (1937).
- 40 *Kiss József*, tankerületi főigazgató, Debrecen (1931).
Kirchner Béla, nyug. kereskedelmi iskolai főigazgató, Budapest (1903).
Koszó János dr., egyetemi tanár, Kolozsvár (1929).
Kratofil Dezső, gyakorló polgári iskolai igazgató, Szeged (1937).
Lechnitzky Gyula, tanítónőképzőintézeti tanár, Budapest (1917).
- 45 *Loczka Alajos dr.*, tanügyi főtanácsos, egyetemi magántanár, Budapest (1929).
Lóky Béla dr., nyug. tankerületi főigazgató, Tata (1922).
Loschdorfer János, polgári iskolai tanulmányi felügyelő-igazgató, Budapest (1939).
Lux Gyula dr., tanügyi főtanácsos, tanítóképzőintézeti igazgató, Budapest (1926).
Magyary Zoltán dr., egyetemi tanár, Budapest (1930).
- 50 *Málnai Mihály dr.*, nyug. tanítóképzőintézeti tanár, Budapest (1892).
Mártonffy Károly dr., miniszteri tanácsos, műegyetemi tanár, Budapest (1941).
Masszi Ferenc dr., gimnáziumi igazgató, Pécs (1938). (1926).
Melich János dr., nyug. egyetemi tanár, Budapest (1930).
Mester János dr., egyetemi tanár, Szeged (1937).
- 55 *Mitrovics Gyula dr.*, nyug. egyetemi tanár, Debrecen (1921).
Misángyi Ottó dr., a Testnevelési Főiskola igazgatója, Budapest (1941).
Molnár Oszkár, tanügyi főtanácsos, tanítóképzőintézeti igazgató, Budapest (1915).
Mosdóssy Imre, miniszteri tanácsos, nyug. székesfővárosi kir. tanfelügyelő, Budapest (1907).
Nádai Pál dr., nyug. iparrajziskolai tanár, Budapest (1915).
- 60 *vit. Nagy Iván dr.*, miniszteri osztálytanácsos, Budapest (1935).
Nagy J. Béla dr., tanügyi főtanácsos, c. gimnáziumi igazgató, Budapest (1912).
Nagy L. József, kegyes tanítórendi gimnáziumi tanár, Magyaróvár (1931).
Nagy Zsigmond dr., miniszteri tanácsos, nyug. székesfővárosi kir. tanfelügyelő, Budapest (1924).
Neményi Imre dr., nyug. vallás- és közoktatásügyi államtitkár, Budapest (1894).
- 65 *Nemesné Müller Márta*, a Családi Iskola volt igazgatója, Svájc (1930).
Novágh Gyula dr., tanügyi főtanácsos, népművelési felügyelő, Budapest (1935).

- Noszlopi Gyula dr.*, egyetemi magántanár, a Pedagógiai Könyvtár tagja, Budapest (1937).
- Orel Géza dr.*, c. főigazgató, nyug. kereskedelmi iskolai igazgató, Budapest (1938).
- Padányi-Frank Antal dr.*, tanügyi főtanácsos, tanítóképzőintézeti igazgató, Budapest (1925).
- 70 *Péchy Aladár*, c. főigazgató, nyug. reáliskolai igazgató, Budapest (1937).
- Péter János dr.*, nyug. gimnáziumi igazgató, Kézdivásárhely (1915).
- Petrich Béla dr.*, c. gimnáziumi igazgató, gyakorló gimnáziumi tanár, Budapest (1937).
- Prohászka Lajos dr.*, egyetemi tanár, Budapest (1927).
- Pruzsinszky János dr.*, c. tankerületi főigazgató, Budapest (1918).
- 75 *Radák Olga dr.*, tanügyi főtanácsos, az Erzsébet-nőiskola igazgatója, Budapest (1931).
- Révész Géza dr.*, egyetemi tanár, Hollandia (1919).
- Róder Pál*, tanügyi főtanácsos, gimnáziumi igazgató, Budapest (1940).
- Schütz Antal dr.*, egyetemi tanár, Budapest (1920).
- Sebes Gyula*, tanügyi főtanácsos, gimnáziumi igazgató, Budapest (1940).
- 80 *Sik Sándor dr.*, egyetemi tanár, Szeged (1927).
- Somos Lajos dr.*, tanítóképzőintézeti igazgató, Eger (1939).
- Somogyi József dr.*, egyetemi c. rk. tanár, tanárképző főiskolai tanár, Szeged (1932).
- Staud János*, nyug. gyakorló gimnáziumi igazgató, Budapest (1936).
- Stuhlmann Patrik dr.*, nyug. tankerületi főigazgató, Budapest (1934).
- 85 *Szemere Samu dr.*, tanügyi főtanácsos, tanítóképzőintézeti igazgató, Budapest (1919).
- Szenes Adolf*, nyug. gyakorló polgári iskolai igazgató, Budapest (1929).
- vit. Szőnyi Sándor*, tanügyi főtanácsos, az Orsz. Közoktatási Tanács ügyvezető igazgatója, Budapest (1941).
- Szukováthy Imre dr.*, egészségügyi főtanácsos, az iskolaegészségügy országos főfelügyelője, Budapest (1938).
- Tabódy Ida*, nyug. tanítóképzőintézeti igazgató, Budapest (1932).
- 90 *Tettamanti Béla dr.*, egyetemi c. rk. tanár, Szeged (1933).
- Tóth Géza dr.*, tanügyi főtanácsos, gimn. tanár, Budapest (1929).
- Urhegyi Alajos*, nyug. tanítóképzőintézeti tanár, Budapest (1920).
- Vajkai Júlia*, író, Budapest (1930).
- Váradi József*, tanítóképzőintézeti c. igazgató, az Orsz. Közoktatási Tanács jegyzője, Budapest (1929).
- 95 *Várkonyi Hildebrand dr.*, egyetemi tanár, Kolozsvár (1929).
- Vincze Frigyes dr.*, c. főigazgató, nyug. kereskedelmi akadémiai igazgató, Budapest (1932).
- Wagner János dr.*, nyug. tanítóképzőintézeti főigazgató, Budapest (1928).
- Wildner Ödön dr.*, nyug. székesfővárosi tanácsnok, Budapest (1914).
- 99 *Zibolen Endre dr.*, tanügyi főtanácsos, gyakorló gimnáziumi igazgató, Budapest (1940).

Felelős szerkesztő: *Gyulai Ágost*, felelős kiadó: *Loschdorfer János*.